

Kropskultur i Grønland

– set med danske øjne

Af Solveig Skovmose Vinther

Begreber som *kolonimagt* og *imperium* har aldrig for alvor været en del af den danske selvforståelse og historiebevidsthed. Vi har i skoleårene lært, at Danmark og Grønland hører sammen i et rigsfællesskab, og der bliver sjældent stillet spørgsmålstejn ved rigtigheden af denne konstellation. Gennem en analyse af koloniale og postkoloniale repræsentationer ønsker denne artikel at belyse danske diskurser om grønlandsk kropskultur.

Hensigten med en sådan artikel er at se på, i hvor høj grad koloniale tilgange til den grønlandske krop og kropskultur eksisterede i beskrivelserne af Grønland og grønlanderne under koloniseringen, og hvorvidt sådanne koloniale attituder fortsat er kendetegnende for danske tekster om Grønland i det 21. århundrede. Jeg håber herved, at kunne belyse både det koloniale og det postkoloniale forhold mellem Danmark og Grønland og således tegne et mere nuanceret billede af danskernes syn på grønlandsk kropskultur gennem tiden. Gennem en analyse af repræsentationen af kropskultur i danske beskrivelser af Grønland vil artiklen forhåbentlig kunne begynde at svare på nogle ubesvarede (og u-stillede) spørgsmål om relationen mellem Danmark og Grønland. Kan man se markante skift i måden, hvorpå danske missionærer, rejsende, videnskabsfolk, embedsmænd, journalister m.fl. beskriver grønlandsk kropskultur, eller opretholder man

den samme repræsentationsform gennem en årrække med henholdsvis kolonisering og afkolonisering. Hvad fortæller repræsentationerne os om Danmark som kolonimagt – og hvad fortæller de os om danskerne i det hele taget?

Postkolonialisme, kropskultur og genlæsning

Repræsentationerne af grønlandsk kropskultur vil her blive belyst via en genlæsning af danske tekster. Det handler således om, hvordan relationerne mellem de koloniserede og kolonisateurerne kan aflæses i koloniherrers beskrivelser. Teksterne vil blive analyseret ved hjælp af teorier om postkolonialisme, der her bliver omskrevet til den dansk-grønlandske kontekst. Der er selvfølgelig ikke bare tale om én dansk stemme eller én grønlandsk krop, og det kan synes generaliserende og simplificerende at tale om det danske, som om det er et entydigt begreb. Når »det danske« bruges her, er det som et samlende analytisk begreb – men med bevidstheden om at der findes en mangfoldighed af danske stemmer.

Hvorfor postkolonialisme?

Siden den formelle afkolonisering har internationale forskere arbejdet med postko-

lonialisme og postkoloniale emner. Den grundlæggende idé bag postkolonial forskning er, at kolonisering ikke blot er et spørgsmål om krig, vold og magtrelationer – vi må også arbejde med ændringer på et mere udtalt og upåagtet niveau. Når man taler om postkolonialisme, er det således vigtigt, at præ-fixet *post* i denne sammenhæng ikke betyder *efter*-kolonialisme. *Post* skal i stedet læses som *efter* kolonialismens indførelse og IKKE efter dens afskaffelse.¹ Altså indikerer det at være »post-kolonial« ikke blot tid, men også en modstand mod begrebet »kolonial«.

Selv om et land er blevet selvstændigt, og kolonimagten officielt har trukket sig ud af landet, så har koloniseringen efterladt levn i bevidstheden hos det tidligere koloniserede folk. Der vil i artiklen blive arbejdet ud fra en grundtanke om, at den koloniale oplevelse har været lige så »virkelig« for det grønlandske folk, som den har været det for andre koloniserede folk. Når det postkoloniale aspekt anvendes her, handler det således om at øge forståelsen for og bevidstheden om kolonitidens indflydelse på det grønlandske folk – set fra en dansk synsvinkel.

En grundtanke i postkolonialismen er, at den vestlige metropol må konfrontere sig med sin postkoloniale historie som en medfødt fortælling inde i dens nationale identitet.² For at forstå os selv, må vi forstå det, der går forud – det, der konstituerer os. Men i Danmark er studier i postkolonialisme imidlertid et forholdsvis nyt forskningsområde, og det er primært inden for litteraturanalysen, man har taget en eksplicit postkolonial tilgang til studiet af forholdet mellem Danmark og Grønland.³ Det postkoloniale perspektiv har traditionelt været brugt i forbindelse med de koloniserede. Her vil det i stedet blive brugt til at forme en base, hvorpå en grundig bear-

bejdning af de danske repræsentationer kan begynde.

I den postkoloniale læsning beskæftiger man sig ofte med det, der kaldes at lede i »revnerne og sprækkerne«.⁴ Det handler altså om at fokusere på det usagte, og hvorledes dette afspejler de magtrelationer, der eksisterede, da en tekst blev produceret. Det spændende ved denne tilgangsvinkel er, at den ikke alene omhandler kolonimagten eller den tidligere koloni – i stedet forsøger man at skabe en dialog med teksten.⁵ Her vil denne dialog blive sat i scene med genlæsningen af danske tekster med fokus på koloniale diskurser.

I bogen »*The Rhetoric of Empire*« (1994) definerer David Spurr koloniale diskurser ud fra koloniseringsprocessen som: »*The particular languages which belong to this process, enabling it while simultaneously being generated by It ...*«. ⁶ Når man arbejder med diskursbegrebet, må man altså forsøge at afdække mere, end det øjet ser. Det drejer sig således ikke bare om sprog, men også om handlinger – ellers sagt mere præcist af Michel Foucault: »*Discourses are the practises that systematically form the objects of which they speak*«. ⁷ Diskurser handler om magten til at definere og konstituere virkeligheden, og diskursbegrebet vil her blive brugt til at understøtte analysen af det empiriske materiale. Man kan ikke tale om en entydig dansk diskurs, men i det følgende vil jeg præsentere en idé om, at der i en række forskelligartede danske tekster om Grønland findes en underliggende diskurs – eller snarere et diskursivt system, som jeg har valgt at kalde *Polarisme*.

To fremtrædende teoretikere i den postkoloniale forskningstradition er Edward W. Said og Homi K. Bhabha. Dele af deres tænkning vil i det følgende blive præsenteret kort for at danne baggrund for den føl-

gende analyse af kildematerialet om Grønland.

Edward W. Said

I 1978 udgav Edward Said bogen *Orientalism*, hvori han beskrev Orientalisme som den vestlige, videnskabelige og litterære diskurs, der gjorde Orienten til et Objekt. Hermed gjorde Said Orientalisme til forskningsobjekt – ikke Orienten. Tanken bag denne artikel er at gøre de danske repræsentationer, der gør Grønland til objekt, til Objektet.⁸ Said hævdede, at den orientalske diskurs konstant reproducerer sig selv gennem litteratur om Orienten. Gennem denne diskurs kommer orientaleren til at se Orienten som underlegen, og med denne underlegenhed følger Occidentens overlegenhed. Således bliver Occidenten rent sprogligt i stand til at kontrollere Orienten.⁹

I studiet af Grønland kan man, som allerede nævnt, tage udgangspunkt i arbejdsbegrebet *Polarisme*. Ideen om *Polarisme* skal ikke her forstås som et begreb, der bredt definerer folkene i polarområdet som helhed. I stedet omhandler det i snæver forstand relationen mellem Danmark og Grønland. Således kan *Polarisme* på samme måde som Orientalisme betragtes som et diskursivt system, der fastholder grønlænderne i den position, hvor de siden koloniseringen har befundet sig. Det er selvfølgelig en teoretisk konstruktion med de mangler, en sådan måtte have, og *Polarisme* skal heller ikke forstås i den Saidaeske forstand, hvor Orienten ikke eksisterer uden for den orientalske diskurs. *Polarisme* skal i stedet ses som en diskurs, danskerne skriver sig ind i med repræsentationerne af Grønland.

Edward Said er gennem tiden blevet mødt med en del berettiget kritik, men her

er det den overordnede idé, der anvendes, og ligesom Orientalismen siger mere om Vesten end om Orienten, på samme måde siger netop *Polarisme* mere om Danmark end om Grønland.

Homi K. Bhabha

En anden postkolonial teoretiker er Homi K. Bhabha. Et centralt koncept i Bhabhas tænkning er »ambivalens«, der ligeledes refererer til et diskursivt niveau.¹⁰ Bhabha siger, at de indfødte i den koloniale diskurs bliver beskrevet som både domesticerede og harmløse – men på samme tid som vilde og mystiske.¹¹ De glider således frem og tilbage mellem to poler, mellem noget kendt og noget ukendt. Denne dobbelttydighed er svær at forholde sig til, og derfor genfortælles stereotyperne igen og igen for at sikre de koloniserede i en fast og samtidig underlegen position.¹² Kolonisatorerne insisterede altså på de radikale forskelle mellem koloniasator og koloniserede for at kunne legitimere deres egen position i samfundet. Samtidig insisterede de paradoksalt nok også på essentielle ligheder for at kunne både forberede og retfærdiggøre den civilisatoriske mission, man var ude i.¹³ Spørgsmålet er nu, om man også ser disse stereotyper i danske tekster?

Forskningsfeltet vil i det følgende være indsnævret til repræsentationer af den grønlandske krop og kropskultur. Men hvorfor netop disse repræsentationer?

Hvorfor Kropskultur?

Kroppen er ofte blevet overset i historieskrivningen, men det er tesen her, at det perspektiv, som kropskulturen kan tilbyde, er vigtigt for at forstå historien som helhed. I arbejdet med relationerne mellem det såkaldte civiliserede Vest og et såkaldt primi-

tivt folk, kan det fysiske element komme til at udgøre en helt central dimension. Netop kroppen og kropskultur har i høj grad været centrale temaer i koloniserernes opfattelse og konstruktion af de koloniserede folk.¹⁴ Samtidig har den koloniale repræsentation i høj grad været baseret på kulturelle og ideologiske stereotyper, antagelser og fordomme.

Hidtil har arbejdet med postkolonialisme primært taget udspring i litteratur, film, musik og køn. Men i de senere år har flere forskere vendt blikket mod andre alternativer, og et af disse er at se på *kropskultur* i et postkolonialt perspektiv. John Bale og Mike Cronin har i bogen *Postcolonialism and Sport* (2003) taget det første skridt i retningen af at indarbejde sport og kropskultur som et forskningsobjekt på lige fod med de mere traditionelle tilgange. Bale og Cronin beskriver heri, hvorledes sport har været en del af koloniseringsprocessen.¹⁵ Endvidere skriver de om, hvordan sport oprindeligt blev brugt i kolonierne som en form for social kontrol, hvilket kolonisererne heller ikke var kede af at indrømme:

»A game of football in the afternoon«, wrote one British missionary in Kenya, »was played for moral benefits as much as recreational relief, ... to stiffen the backbone of these boys by teaching them manliness, good temper and unselfishness – qualities amongst others that have done much to make them a Britisher«.¹⁶

Kropskulturen er altså i høj grad en del af den koloniale oplevelse. David Spurr beskriver ligeledes, hvordan kroppen har været en væsentlig del af det koloniale: ”*The body, rather than speech, law or history, is the essential defining characteristic of primitive people*”.¹⁷ Ved at tage kropskultur

som det samlede punkt i et forskningsprojekt, gives nogle nye og anderledes tilgangsvinkler, der i høj grad kan supplere den traditionelle historiske og antropologiske forskning.

At læse – og læse igen

Som allerede nævnt vil det følgende omhandle en genlæsning af danske tekster i et postkolonialt perspektiv. Med en genlæsning mener jeg en ny-læsning – fra et nyt perspektiv. Det handler om at genlæse, så den koloniale kulisse bliver synlig. Hvad gemmer teksten, når man frem for at læse den som en »blank« tekst i stedet læser den som en kilde til den danske kolonisations tankegang? Almindeligvis tales der i postkolonial teori om, at man kun kan genlæse en tekst med postkoloniale øjne, hvis man har den koloniseredes erfaring. Her vælger jeg, som født og opvokset i Danmark, at gøre det modsatte. Jeg genlæser de danske tekster med kolonisatorens erfaring.

Jeg vil her arbejde med, hvordan danske diskurser om Grønland er kommet til udtryk, og det handler således ikke i første omgang om forfatteren og dennes tekstproduktion, men i stedet om læsningen af teksten. Dog er det vigtigt også at tænke konteksten ind. De forskellige tekster siger alle noget om den tid, forfatteren har levet i, den historiebevidsthed og det syn på Grønland, som er kendetegnende for netop tilblivelsestidspunktet.

Danske repræsentationer af grønlandsk kropskultur

Der er et væld af danske tekster om Grønland, som man kan tage fat i for at danne sig et billede af danskernes syn på grøn-

lænderne. Man kunne f.eks. arbejde med optegnelser fra missionærer, præster, rejsende, administrative udsendinge, danske forfattere af skønlitteratur om Grønland, visuelt materiale, udstillinger, film, billeder, avisartikler, undervisningsmateriale og meget mere. For at tegne et billede af de danske repræsentationer over en lang årrække har jeg udvalgt materiale, der hver for sig fortæller noget om forskellige perioder i den danske kolonisering og afkolonisering. At udvælge kildemateriale til denne artikel er i langt højere grad et spørgsmål om fravalg end tilvalg. Jeg har valgt her at give enkelte eksempler af forskelligartede kilder over en lang årrække, for at kunne arbejde med et tidsmæssigt perspektiv, men i en anden sammenhæng kunne det være lige så interessant at se på mere ensartede kilder over en kort årrække. Her ønsker jeg som sagt at se på, om der trods forskellige kildetyper gennem en lang årrække kan spores en *polarisme* – en underliggende dansk diskurs, der er med til at fastholde grønlænderne i en underlegen position.

I denne sammenhæng bliver forholdet mellem tekst og kontekst derfor ekstra vigtigt. Kan man trods kildernes diversitet finde fælles kendetegn? Tanken er at vise, hvordan forskellige danskere på forskellige tider og fra forskellige positioner har beskrevet grønlandsk kropskultur. Materialet dækker selv sagt ikke alle de forskellige måder og tilgange, danskere har haft til at beskrive Grønland. Formålet med artiklen er imidlertid heller ikke at komme med en endelig udtømmende analyse, men i stedet at præsentere nogle tendenser og sætte dem ind i et postkolonialt teoriapparat.

Den danske tilstedeværelse i Grønland

I 1721 ankom Hans Egede som missionær til Grønland. Derefter fulgte en årrække, hvor missionen og dannelsen/uddannelsen af det grønlandske folk var det primære, og hvor den danske kultur for alvor fik fodfæste. I begyndelsen af det 20. århundrede oplevede de europæiske kolonimagter en gryende selvstændighedsbevægelse i kolonierne, og i årtierne efter Anden Verdenskrig tog afkoloniseringen for alvor fart. I 1953 overgik Grønland fra kolonistatus til at blive anerkendt som det nordligste amt i Danmark, og siden 1979 har man i Grønland haft hjemmestyre.¹⁸

Når man læser danske beskrivelser om Grønland, møder man igen og igen en næste klichéagtig selvforståelse af koloniforholdet mellem Danmark og Grønland:

*»Loyal mod Koloni som mod Moderland har dansk Indflydelse i Grønland alene søgt mod eet stort og smukt Maal: at hjælpe en lille, afsondret og primitiv Befolkning frem til en Plads i Solen jævnsides andre Nationer«.*¹⁹

Dette er blot et af mange citater, der kunne bruges til at eksemplificere det danske syn på koloniseringen af Grønland. Dette er ikke stedet til at vurdere, om den danske kolonisering har været så problemfri, som man selv beskriver, men det er vigtigt at have bevidstheden om denne selvforståelse med videre. Der eksisterer en udbredt antagelse om, at danskernes kolonisering af Grønland har været helt anderledes mild og gavnlig end andre landes kolonisering af fremmede egne.²⁰

Siden 1979 har Grønland som sagt haft hjemmestyre. Men frihed fra kolonisering

Grønlandske børn der spiller fodbold – 2006 (Foto: John Jakobsen).

er ikke bare et spørgsmål om at underskrive en hjemmestyreaftale og hejse det grønlandske flag. Det handler også om at tænke og handle anderledes end tidligere – udfordre den tidligere tankegang. Det gælder for både grønlandere og danskere.

Den grønlandske krop – dengang

Længe inden Hans Egede i 1721 ankom til Grønland, var fangsttræning, kajakroning og traditionelle lege og spil en vigtig del af grønlandernes identitetsdannelse. Om sommeren samledes man på sommerfangstpladser, hvor årlige sommerstævner blev afholdt. At den traditionelle kropskultur ikke blev anset som gavnlige af Hans Egede kan ses i kommentaren:

*»De Vilde har samlet sig i store Mængder her nordenfor, hvor de driver Tiden bort med alskens Leg og Syngen, i stedet for at samle Forraad ind til Vinteren«.*²¹

De spil, konkurrencer og lege, der udfoldede sig i disse sommerlejre, var en del af den traditionelle kropskultur, og netop sommerlejrene var et af de steder, hvor man konkurrerede, legede og udfoldede sig »organiseret kropsligt«, og hvor megen social kontakt blev etableret og opretholdt.²² Her beskrives det imidlertid bare som tidsspilde og fjolleri, hvilket viser, hvordan missionæren ikke havde øje for kernen i grønlandsk kropskultur. Grønlanderne blev beskrevet som infantile og ufornuftige, og det er netop et karakteristika ved de tidlige beskrivelser af de koloniserede. Man retfærdiggjorde via teksten, at grønlanderne havde brug for, at vi danske-

re kom op og hjalp dem på vej via missionen og dannelse, og på denne måde blev koloniseringen legitimeret.

I begyndelsen af 1900-tallet var det almindeligt at benytte »dyriske« referencer til at beskrive de indfødte i fremmede egne. Kaj Birket-Smith var overinspektør ved Nationalmuseet, og i hans berømte bog fra 1927 *Eskimoerne* skriver han bl.a.:

»Eskimo-kraniets mest iøjensfaldende ejendommelighed er måske dets tag- eller kamagtige form, og det kan ikke nægtes, at dette i forbindelse med de højt liggende, øvre tindingelinjer kan give indtrykket af noget »dyrisk«, noget der m e g e t fjærnt minder om gorillaen og dens vældige muskelfæster.«²³

Her ses en reference til det mystiske og dyriske, der, måske ikke bevidst men i sin blotte udtale, fastholdt grønlænderne i en underlegen position. Denne tekst fortæller i høj grad om den kontekst, hvori den er skrevet. På tilblivelsestidspunktet var der ikke noget odiøst i sprogbrugen, og det, der er mest interessant, er måske i virkeligheden, at denne henvisning til gorillaen er blevet slettet i senere udgaver af bogen. Tankerne og bevæggrundene bag denne beslutning er i sig selv en artikel værd.

Dansk paternalisme i Grønland

Ideen om, at grønlænderne havde brug for hjælp, har været vedholdende gennem hele den danske kolonisering. Da Grønland i 1953 overgik fra at være en koloni til at være et amt i Danmark, blev en delegation fra Dansk Idræts-Forbund (DIF) inviteret til Grønland af landshøvdingen.²⁴ Konklusionen på DIF folkenes rejse blev at:

»Grønlands idræt trænger til al den hjælp og støtte vi kan give den hernede fra. Vi lærte på vor rejse, at der er mange steder, hvor vi kan sætte ind, og det er vort håb, at rejsen må resultere i fremgang for grønlandsk idræt i nært samarbejde med al anden dansk idræt.«²⁵

Der er her tale om en paternalisme, der fremhæver det faktum, at vi som danskere skal hjælpe grønlænderne som en slags *White Mans Burden*. Dette ser jeg som en del af en diskurs, der fastholder grønlænderen i en underlegen position og fortæller os at danskerne føler en slags faderlig forpligtelse til at hjælpe grønlænderne på vej. Den samme paternalisme er en grundlæggende tanke i udviklingen af den danske velfærdsstat, hvor det at lægge livet til rette for andre var en helt naturlig ting i denne periode.²⁶ Dette føres helt naturligt med over i en diskurs præget af paternalisme, når man beskriver grønlænderne.

Vi er alle multikulturelle

I 1970'erne var man vidne til en multikulturel og antiracistisk bevægelse. Dette kan aflæses i *For Sportens skyld*, der udkom i 1972. Det er et redigeret værk med en række artikler af forskellige forfattere. Én af disse blev skrevet af Helge Larsen, der var en anerkendt arkæolog med Grønland som speciale, og artiklen behandler emnet: *Sport hos eskimoerne*. I beskrivelsen af det, han kalder eskimosport, skriver han:

»Når vi her taler om eskimosport, er det ikke sport, som den drives i dag i Grønland, arktisk Canada og Alaska, for den adskiller sig ikke fra vore egne former for sport, men derimod om den sport, som var en del af den traditionelle eski-

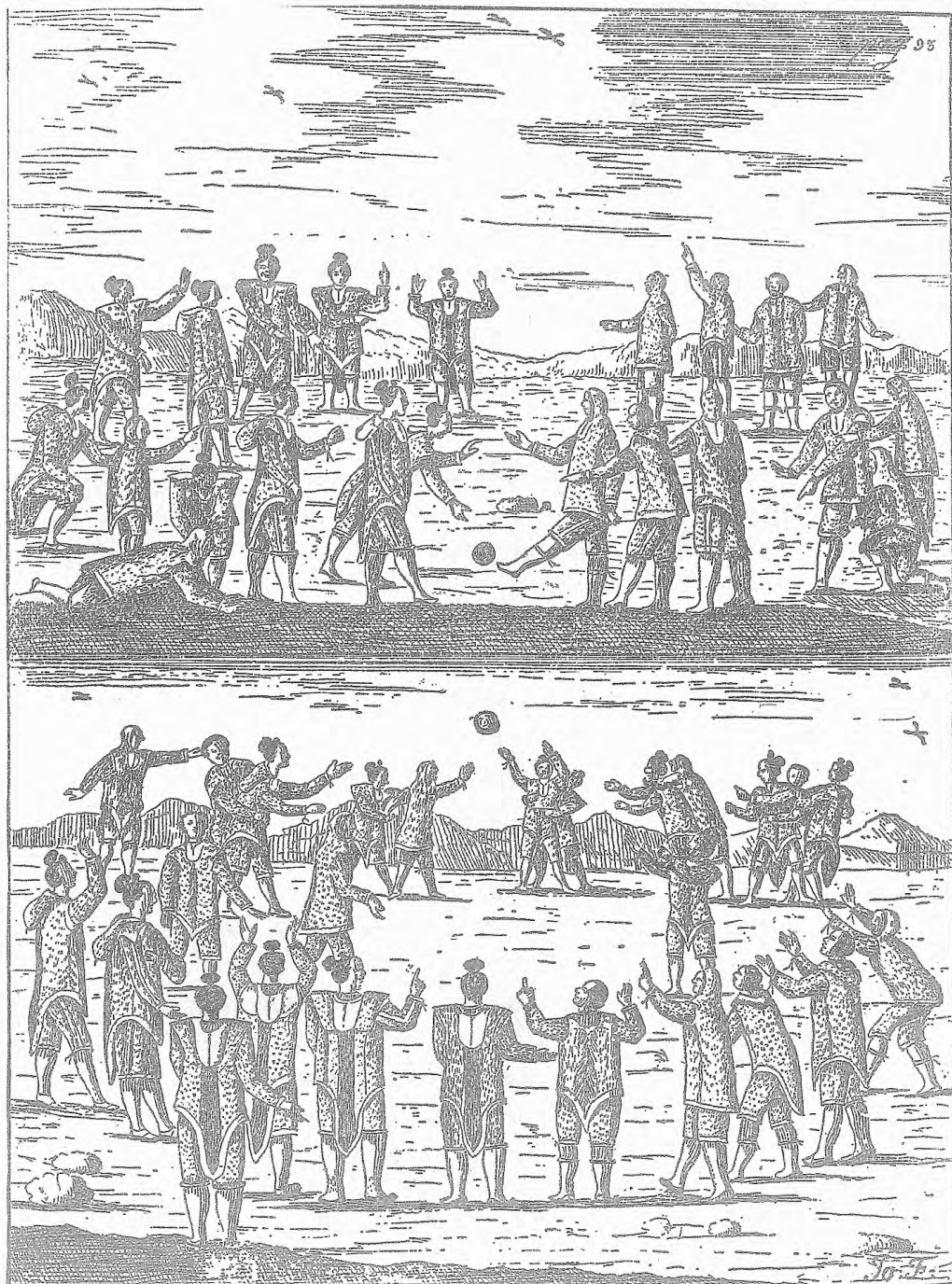

Illustration fra Hans Egede: Det gamle Grønlands Nye Perustration Eller Naturel-Historie, s. 124.

mokultur, dvs. den, der eksisterede før kontakten med den hvide mand».²⁷

Her ser man, hvordan han afviser enhver form for grønlandsk egenart i sportsudøvelsen i begyndelsen af 70'erne. Artiklen er en vestlig repræsentation med det budskab, at sport er udtryk for de samme ideer, uanset om du bor i Danmark eller i Grønland. Han skriver bl.a.:

»Meningen med dette afsnit har været at vise, hvor ens mennesker er, også når det drejer sig om sport. Om man bor i Danmark eller langs verdens nordlige rand, så fostres de samme ideer til sport og leg, og den eskimoiske kraftkarl, der soler sig i sine bopladsfællers beundring, adskiller sig ikke fra olympiadevinderen, der hyldes på byens rådhus».²⁸

Selv om denne tanke i dag kan synes eurocentrisk og måske intolerant, så var det helt i tråd med den multikulturelle, antiracistiske og nogle gange romantiserende diskurs, der var en del af tidsånden. Her er der altså tale om en kolonial diskurs, der fokuserer på de mange lighedstræk mellem det oprindelige folk og kolonisatorerne. Dette kan som allerede nævnt være med til at retfærdiggøre den civilisatoriske mission – »vi er jo alle ens, og det er godt«, og ydermere kan man sige, at sprogbrugen frarøver grønlænderne rettighederne til en unik og anderledes kropskultur – i en multikulturel sags tjeneste.

Et sidste eksempel fra Helge Larsens artikel skal findes i en beskrivelse af en illustration fra Hans Egedes bog fra 1741: *Det gamle Grønlands Nye Perustration Eller Naturel-Historie*. Larsen beskriver illustrationen som: »Grønlandere, der spiller fodbold og håndbold».²⁹

Fodbold, som vi kender det, blev først

introduceret i Grønland i 1891, og håndboldspillet blev først opfundet sidst i 1800-tallet. Så at knytte en forbindelse mellem de spil, der er illustreret, og det, vi i dag kender som håndbold og fodbold, må siges at være en drastisk omskrivning af historien.

Den samme illustration er beskrevet af Jens Chr. Manniche og Daniel Thorleifsen i bogen: *Grønland kort – 21 små fortællinger fra Grønlands historie* fra 1998. Her er aktiviteterne i stedet beskrevet på grønlandske præmisser, og man hører om de traditionelle grønlandske spil, og hvordan disse adskiller sig fra det, vi kender i dag.³⁰ Det viser meget fint, hvor forskellige repræsentationer der kan affødes af det samme kildemateriale.

Det interessante i artiklen af Helge Larsen er, at der i teksten opstår et sammenstød mellem to forskellige verdener. De vestlige repræsentationssystemer kan ikke tilpasses eskimoernes kropskultur – eller sport, som Larsen kalder det. Og det, der skulle have været et eksempel på, hvor ens vi er, skriver sig på lige fod med mange andre tekster ind i en *Polarisme*, der i højere grad fortæller os om danskerne end om grønlænderne.

Kampen og kroppen

I sommeren 2001 spillede Grønland og Tibet en fodboldlandskamp i Danmark. Med tanken på de danske beskrivelser af den grønlandske krop gik jeg spændt i gang med at læse avisartikler fra tiden omkring kampen. Hvordan var retorikken i aviserne i dagene omkring landskampen? Hvordan beskrev forskellige journalister de kropskulturelle dimensioner ved kampen?

Da jeg gik i gang, var jeg overbevist om, at jeg ville finde beskrivelser af den grønlandske krop og kropskultur, samt beskri-

velser af hvorledes fodbolden var med til at skabe en identifikationsrum for grøn- lænderne – men jeg blev skuffet.

Kroppen der blev væk

Af en eller anden grund beskrives kroppen ikke. Jeg tog altså helt fejl i min antagelse om, at journalisterne ville kommentere den grønlandske krop og kropslighed i forbindelse med fodboldkampen. Det skete ikke. Til gengæld kommenterede man gerne den tibetanske:

»Det ser umiddelbart ikke ud, som om Kalsang Dhondrup har fået så muskuløse overarme som Dalai Lama, hvis religiøse praksis har givet ham muskler som en bodybuilder. Men den betydelig yngre Kalsang Dhondrup har selvfølgelig heller ikke protesteret i nær så mange år...«³¹

Kampen blev i journalisternes spalter til meget lidt krop og rigtig meget politik. Så selv om kroppen tilsyneladende var blevet væk, fandt jeg i aviserne noget helt andet.

En gennemlæsning af 63 artikler bragt i danske aviser i foråret og sommeren 2001, omhandlende landskampen mellem Tibet og Grønland, tegner et billede af, at medierne interesserer sig meget for Tibet, løsrivelse fra Kina, selvstændighed og national identitet. Men den samlede danske presse valgte bevidst eller ubevidst at undlade at tage stilling til grønlandernes position i kampen. Journalisterne nævner således ikke Grønlands begrænsede selvstændighed eller den dansk-grønlandske fortid. Det, der kommer nærmest, er en situation, hvor den tibetanske landstræner spørger en journalist, hvor grønlanderne ligger. Hertil skriver journalisten:

»Jeg er tæt på at svare, at de sikkert ligger og drømmer om fodboldspillet, dets muligheder for identifikation og frihedsfølelse, på samme måde som tibetanerne. Men spørgsmålet er naturligvis strengt prosaisk, og jeg svarer, som sandt er: På Givskud Vandrehjem.«³²

Hvorfor anvendes denne underliggende tone? Hvorfor anerkender man ikke grønlandernes tanker om national identitet og selvstændighed? Hvorfor skal problematikken gemmes væk i en bisætning?

Jeg finder det påfaldende, at de danske avisjournalister ikke interesserer sig for dansk og grønlandsk udenrigspolitik. For de interesserer sig rigtig meget for kinesisk politik. Da Tibet er besat af Kina og ønsker selvstændighed, synes det oplagt at tage tråden op i en perspektivering til de grønlandske overvejelser om selvstændighed. Men det gør journalisterne ikke. Det nærmeste, man kommer en kommentar, er en pressemeddelelse fra Ritzau, der citerer Grønlands Idrætsforbunds generalsekretær Jens Brinch:

»Grønland har som nation behov for selvtilid. Folket har brug for at få bekræftet, at landet ikke blot ses som et vedhæng til Danmark. Og det kan fodboldholdet hjælpe med...«³³

Men ingen journalister tager tråden op og skriver en artikel, der fokuserer specifikt på den grønlandske debat om selvstændighed. Ingen skriver en artikel om, hvordan fodbolden kan være identitetsskabende for en tidligere koloni – som man antager, at den er det for Tibet. Man forholder sig end ikke til Grønlands koloniale eller postkoloniale situation. Jeg startede artiklen med at postulere, at der sjældent, fra dansk side, bliver stillet spørgsmålstejn ved forholdet

mellem Danmark og Grønland – og det vises her med al tydelighed.

Danmark, postkolonialisme og grønlandsk kropskultur

Edward Said beskrev, hvordan koloniale diskurser var med til at konstituere en vestlig overlegenhed. Er det tilfældet her, når de danske medier end ikke ytrer sig om Grønlands status i forhold til Danmark – men kun fokuserer på Tibets selvstændighedsbevægelse? Har *Polarismen* lagt sig som et tykt tæppe over vore øjne, der gør, at følelsen af overlegenhed er så overvældende, at vi end ikke behøver at interessere os for Grønland?

Polarisme skal altså ses som et samlende begreb, der dækker over de danske diskurser, der fastholder grønlænderne i en underlegen position. Det være sig diskurser, der fortæller os om manglende forståelse for grønlændernes kropskultur, om at retfærdiggøre den civilisatoriske mission, diskurser præget af paternalisme, eurocentrisme, universalisme, eller blot en sprogbrug, der fastholder grønlænderne i den position, hvor de siden koloniseringen har befundet sig – og dermed sikrer danskerne en overlegen, bedrevidende og patriarkalsk position.

Både postkoloniale teoretikere som Said og begrebshistorikere som Reinhart Koselleck arbejder med menneskets behov for at klassificere og systematisere. Man taler om, at der ikke findes noget handlingsfællesskab, der ikke definerer sig selv sprogligt.³⁴ Hvor danskerne i de tidlige repræ-

sentationer brugte teksten til at definere et *os* og et *dem* og fokuserede på de forskelle og ejendommeligheder, grønlænderne besad, så er vi måske i dag kommet til et punkt, hvor vi ikke længere har brug for at definere os selv i forhold til grønlænderne. Vi har ikke længere brug for en »os–dem distinktion«, som vi havde i begyndelsen af koloniseringen. Da danskerne var de fremmede i Grønland, havde man brug for at definere sig selv i forhold til det nye. I dag er danskerne måske så overbeviste om egne styrker og fortræffeligheder, at et definatorisk modstykke til grønlænderne ikke er nødvendigt. Man behøver end ikke forholde sig til det. Og det siger nok i sidste ende mere om danskere end om grønlændere.

Epilog

Der er store mængder ubehandlet kildemateriale, der skal gennemgås, inden man kan sige noget mere præcist om de danske repræsentationer. Ideen om *Polarisme* er i første omgang et arbejdsbegreb under konstruktion, og grundtanken er at kunne kaste nyt lys over Danmark som kolonimagt og danskernes forhold til koloniseringen af Grønland. Måske kan det være med til at Danmark, med Homi Bhabhas ord, i højere grad vælger at konfrontere sig selv med sin koloniale og postkoloniale historie som en medfødt fortælling inde i den nationale identitet. I hvert fald er det interessant at undersøge yderligere, om man også i det store udvalg af ubearbejdet kildemateriale kan aflæse en *polarisme* – når Grønland bliver set på med danske øjne.

Noter

1. *Spring* (2004), s. 7.
2. Bhabha H.K.(1994), p. 6.
3. Hans Hauge, Kirsten Thisted, Prem Poddar og andre har i f.eks. *Spring*. Tidsskrift for moderne dansk litteratur nr. 22 (2004) og *Postkolonial kontra-modernitet* (2004) givet fine og meget interessante analyser af det postkoloniale Grønland.
4. Dette er et almindeligt brugt begreb inden for postkolonialisme og kan bl.a. studeres i Young (2001) og Ashcroft, Griffiths and Tiffin (1995).
5. *Spring* (2004), p. 7.
6. Spurr D. (1994), p. 1.
7. Foucault M. (1972), p. 49.
8. Inspireret af Hans H. (2001), p. 381.
9. Said E. (1978), pp. 1 – 9.
10. Bhabha H.K.(1994), p. 86.
11. Bhabha H.K.(1994), pp. 70 – 71 .
12. Bhabha H.K.(1994), p. 77.
13. Spurr D. (1994), p. 7.
14. Bale J. (2002), p. xxi.
15. Bale J. & Cronin M. (2001), p. 3.
16. Bale J. & Cronin M. (2001), p. 5.
17. Spurr D. (1994), p. 22.
18. Lorentzen J. m.fl. (1999), pp. 208-209.
19. Det grønlandske Selskabs Aarsskrift (1938), p. 6.
20. F.eks. Lorentzen J. m.fl. (1999), p. 5.
21. Hans Egede: *Meddelelser om Grønland*. Citeret fra: Balle J. (1935), p. 895.
22. Oosten J.G. (2001), pp.17 -24.
23. Birket-Smith K.(1927), p. 41.
24. Dansk Idræts-Forbunds Aarvog (1955), p. 20.
25. Dansk Idræts-Forbunds Aarvog (1955), p. 54.
26. Finneman N.O. (1985), p. 405.
27. Larsen H. (1972), p. 117.
28. Larsen H. (1972), p. 126.
29. Larsen H. (1972), p. 119.
30. Manniche J.C. & Thorleifsen D.(1998), p. 20 .
31. Berlingske Tidende 30.06.2001, »De spiller for det fjerne mål«.
32. Politikken 30.06.2001, »Sport eller politik. Fodbold på tibetansk«.
33. Viborg Stifts Folkeblad 30.06.2001, »En kamp for anerkendelse«.
34. Koselleck R. (1990), p. 123.

Litteraturoversigt

- Ashcroft, B. Griffiths G. & Tiffin H. *The post-colonial studies reader* (Routledge 1995).
- Bale J. *Imagined Olympians. Body Culture and Colonial Representation in Rwanda* (University of Minnesota Press 2002).
- Bale J. & Cronin M. *Sport and Postcolonialism* (Oxford, New York, Berg 2003).
- Balle J. *Idræt paa Grønland*, I: Herman Aa. & Andersen E. (red.) *Den danske Idræts Bog* pp. 874- 907 (København 1935).
- Bhabha H.K. *The location of Culture* (Routledge 1994).
- Birket-Smith K. *Eskimoerne* (København 1927).
- Dansk Idræts-Forbunds Aarvog (1955).
- Det grønlandske Selskabs Aarsskrift (1938).
- Egede H. *Det gamle Grønlands Nye Perustration Eller Naturel-Historie* (København 1741).
- Finneman N.O. *I Broderskabets Aand. Den socialdemokratiske arbejder-bevægelses idehistorie 1871 – 1977* (Gyldendal 1985).
- Foucault Michel *The Archeology of Knowledge* (London 1972).
- Hauge H. *Postkolonialisme*, I: Fibiger J. Lütken G. & Mølgaard N. (red.) *Litteraturens tilgange – metodiske tilgangsvinkler* pp. 369 – 405 (København 2001).
- Koselleck R. *Sprogændring og begivenhedshistorie*. I: Den jyske historiker nr. 50 (Århus 1990).
- Larsen H. *Sport hos eskimoerne*. I: For Sportens Skyld pp. 117 – 127 (København 1972).
- Lorentzen J. Jensen E.L. & Gulløv H.C. (red.): *Inuit, Kultur og Samfund. En Grundbog i Eskimologi*. (Århus 1999).
- Manniche J.C. & Thorleifsen D. *Grønland kort – 21 små fortællinger fra Grønlands historie*. (Nuuk 1998).
- McLeod J. *Beginning Postcolonialism* (Manchester University Press 2000).
- Oosten J.G. *Ritual Play at an Inuit Winter Feast*. I: North Atlantic Studies. Shamanism and Traditional Beliefs pp. 17 – 24 (Aarhus 2001).
- Poddar P. *Postkolonial kontra-modernitet*. (Modtryk 2004).
- Said E. *Orientalism*. (Routledge 1978).
- Spring*. Tidsskrift for moderne dansk litteratur nr. 22 (Forlaget Spring 2004).

Spurr D. *The Rhetoric of Empire: colonial discourse in journalism, travel writing, and imperial administration* (Duke University Press 1994).

Young R.J.C.: *Postcolonialism. A Historical Introduction*. (Blackwell 2001).

Avisartikler:

Mikkelsen K.P. *De spiller for det fjerne mål I*: Berlingske Tidende 30.06.2001, Kultur p. 1.

Jensen A.R. *Sport eller politik. Fodbold på tibetansk I*: Politiken 30.06.2001, Kultur og Debat p. 1.

Viborg Stifts Dagblad 30.06.2001 »*En kamp for anerkendelse*« /Ritzau/.

